

שירת ערבי פסחים

רציתי לגשת ולומר לכן
נשי ישראל
כמה מלים מקצת שבחן
ואצרתים בקרבי
בשביל הניר
הקר.

כי ידעתי שלא עת שמע לכן
ולא עת לזרי הפרחים
גם לא עת ללקט השבחים
כי "אין פנאי" זעקה ישותכן כהמנון,
לא רציתי הָעֵיב חסר פנאי הנפלא
שלכן
בהמון
מלים.

כי בכל שפנית הייתן כעוסות בגין
מחוגי האורלוגין
האצים - הרצים עד לבלתי השיג.
ואמרת: לא עת שיח כעת אליכן,
ולא שיג

רק הניר הטה לי אזנו הקִשְׁבֶּת
וצוני לשבת

ולומר את אשר עם לבי,
ושחתי לו בלא חִמְדָּה
ושחתי לו בעמידה,
כי היו הכסאות הפוכים על כרעיהם
ורחוצים למשעי.

ראיתיך אז בת ישראל
מצוה על קדרה ומושלת על דוד
כמלך בגדוד.

ומשיטת כלים כציים
במים רבים
ומעידה לך עדים נאמנים
הם צבא תכשירי הנקוי

בהם את מצַיֶדֶת
וחיל המברשות... וידך המגִידֶת
והם המעידים שעשית אמונה
מלאכתך

והדפת כל "כהוא זה",
שעשית ככחך,
ולמעלה למעלה מזה.

ולאחר שטרחת
ולאחר ששפשפת וקרצפת והדחת
והיו נקיים בברור -
עלה בך הרהור

שמא לא הקפדת דיך
חס ושלום וחלילה,
ונטלת שוב הכל לידך,
וחזרת חלילה...

ראיתיך רדופת פחדים
ובכל שפנית רק דאגת: והדין -
מה הוא אומר?
ואלף פעמים ביום
לא עיפת מלשקל
ולדון ולשאל:
כבר כשר?

וראיתי איך נברא קמט חדש
במצחך
כל אימת שחששת,
וכמה שפשפשת וכמה שמשמשת
וכמה התרגשת
בעשות מלאכתך.

אז ידעתי: יש שירה עלופת פרחים
ושירה הלוטפת תכלת שמים,
וישנן בנות שירה של שקשוק
הפחים
בערבי פסחים
שיר בִּרְיִית ושיר מים.

כי מי שרוצה להבין
קצה קצו של דין
- מֵהוּ,
וכל שרוצה ללמוד
עמידה על עקצו של יוד,
- מֵהִי,
ילך אל מדרש ערבי פסחים שלך,
וילמד משנתך הטהורה
של תם וחסידות וקפידה.
כי זו תורה
ולמוד היא צריכה
ועיון וטרחה.

הוא יראה את האִשֶׁר שוכן בעינך
בשובך אל נוך
עטורת נצחון, ויוצאת ממצרים של
עמל
כדברי המשל,

ומכנעת פרעה של שאור
כדברי חז"ל.
הוא ידע להבין וידע לפרש
איך חוסה ה"רחץ"
בצילו של "קדש".

שירת ערבי פסחים / א. מרגלית

קראו את השיר, עיינו בו וקראו את ההיבטים הבאים עליו.

א. הפניה

המשוררת מתארת את תחושתיה מול נשי ישראל העובדות.
התחושות מתעוררות בעקבות מראות שונים, המתוארים בבית ב':

_____*
_____*
_____*

מראות אלו מעוררים בלב המשוררת תמיהה צטטו אותה מסוף בית ב':

האם תמיהה זו נכונה מול המציאות אצל כל נשי ישראל? _____ למה הכוונה בה? _____
בעקבות המראות מתעוררות תחושות בלב. אילו תחושות? _____
המשוררת מתקשה לכלוא אותן בלבה חשבו מדוע. _____
למי היא רוצה להפנות? _____ היא רוצה לומר רך "מקצת שבחן" - מדוע? _____
הנייר מהווה לה אמצעי לפורקן, היא פורקת בו את השתאותה מול המראות.
אך עדיין נכתב כל השיר כפניה אל הנשים. מדוע בחרה המשוררת בדרך זו דווקא? _____
האם הפניה לנייר היא מלכתחילה או בדיעבד? הוכיחו עפ"י השיר.

ב. מוטיבים בשיר

בשיר בולטים מוטיבים שונים:

מוטיב קוצר הזמן - בולט במיוחד בבית א'. אספו ביטויים הקשורים אליו: _____
4 פעמים חוזר הביטוי "לא עת".
האורלוגין - מהו? _____ מה הקשר שלו למוטיב הזמן? _____
בדרך כלל חוסר זמן מתפרש כביטוי בעל קונטציה שלילית, אך כאן הוא זוכה לתואר חיובי צטטו אותו: _____
מדוע קוצר הזמן ואפס הפנאי הם חיוביים? ממה הם נובעים בערב פסח? _____
גם הדימוי של זעקת ה"אין פנאי" להמנון נועד לתת קונטציה חיובית/ שלילית (מחקו את המיותר) השבחים עלולים להעיב על חוסר הפנאי - שוב, מתן משמעות נפלאה זוכה לחוסר הפנאי.
המשוררת רוצה לתת לנו את תחושת האין פנאי. מלבד ריבוי הביטויים הקשורים לכך, היא משתמשת באמצעי נוסף - קצב השיר: שורות רבות הן קצרות ורודפות זו את זו משל אין זמן להמתין בין שורה לחברתה. רק הדומם, ללא תנועה וקצה, יכול לרמוז לשבת - להעצר ולהפסיק לעבוד. רק "הניר הקר", יכול להטות אוזן קשבת לשירה.
בסוף הבית יש סממן מובהק של ערב פסח - מהו? _____
גם סממן זה משדר חוסר זמן: מחד גיסא - העמידה גורמת לדברים להאמר בקיצור, שלא כבישיבה ומאידך גיסא - חוסר הזמן להוריד את הכסאות ולשבת "כמו בן אדם".

מוטיב הנקיין והמלחמה בחמץ

בבית ב' בולט דימוי העבודה הקשה למלחמה ממש. האויב הוא כמובן _____ ובת ישראל מנהלת נגדו מלחמה.
אספו ביטויים הקשורים למלחמה:

_____ על דוד, כמו _____ ב _____, _____ תכשירי הניקוי שבהם את _____, _____ הנברשות, _____ פחדים, כל אימת ש _____, עינך.

הלשון בשיר יש מילים ברמה על תקנית - הסבירו את המילים הבאות:

ישותכן - _____

אורלוגין - _____

שיג - _____

כרעיהם - _____

למשעי - _____

יד מגוידת - _____

חושלה - _____

רבב - _____

בורית - _____

בשיר ישנם **קישוטי לשון** שונים הדגימו:

דימויים (בעזרת כ הדמיון או המילה כמו) - _____

השאלות - _____, _____

מטאפורות - _____, _____

ניב - "תורה היא ולימוד היא צריכה" - מהו הסבירו של הניב? _____

קשרו אותו לשיר _____

ד. סיכום

השירה הנשמעת בערבי פסחים - כפולה היא: "שיר שיקשוק הפחים, שיר בורית ושיר מים" ושיר תהילה לבת ישראל העמלה. בחרו באחד משירים אלו, וכתבו שיר קצר המתאים לו. העזרו ברעיונות המופיעים בשיר.

תוספת

* מצרים - ביטוי לגלות, עמל, מיצר, צרה.

* פרעה - משמעות של גילוי, כמו: "ופרעו אהרון", "ופרע את שער האשה" האשה המנצחת את עבודות הבית יוצאת מגילוי של כל שאור ומשמידה אותו נשים לב לקלמבור היפהפה "שאור" החמץ באסוציאציה של שֶׁעַר הראש.